

Woensdag 28 augustus 2013
Feest van Augustinus
Voorganger: Wim Sleddens, osa

'Het verlangen is de schoot van het hart'

LEZING

EEN TEKST VAN AUGUSTINUS, BISSCHOP VAN HIPPO

'Heer, uw gelaat staat in licht op ons uitgetekend.'

Wij zijn een muntstuk van God. Als muntstukken zijn wij uit zijn geldkist vandaan in omloop geraakt. En door dit dwalen is de beeldenaar die ons was opgedrukt afgesleten. Toen is onze maker gekomen om dat te herstellen. Hij is ook op zoek naar zijn geldstuk, net zoals de keizer zijn munt wil hebben. Daarom zegt de Heer: 'Geef dan wat van de keizer is aan de keizer, en geef aan God wat God toebehoort.' De keizer zijn munten, en uzelf aan God. Dan komt Gods waarheid in ons tot uitdrukking.

Wat moet ik zeggen, zusters en broeders? Ja, hunkerde uw hart maar naar die glorie, waar wij geen woorden voor hebben! Ja, voelde onze pelgrimstocht hier maar aan als zuchten en steunen! Ja, hielden we maar niet van deze wereld en bleven we maar voortdurend en met de goede instelling aankloppen bij degene die ons geroepen heeft!

Het verlangen is de schoot van het hart. Als we ons verlangen zo groot maken als we kunnen, zullen we ontvangen. Dit wil de heilige Schrift met ons doen, dit is de bedoeling van het bijeenkomen van de gemeenschap, hier vieren we de sacramenten voor, dit doet het heilig doopsel, dit bedoelen de lofliederen die we voor God zingen, dit is mijn bedoeling met de uitleg die ik geef: dat dit verlangen niet alleen gezaaid wordt en gaat ontkiemen, maar dat het zo'n grote omvang aanneemt dat het in zich op kan nemen wat 'het oog niet heeft gezien en het oor niet heeft gehoord, wat in geen mensenhart is opgekomen'.

Traktaat 40, 9-10 over het Evangelie van Johannes. (Vertaling Wim Sleddens)

EVANGELIE

MATTEÛS, 22, 15-22

De Farizeeën trokken zich terug om zich erop te beraden hoe ze hem met een uitspraak in de val konden lokken. Ze stuurden enkele van hun leerlingen samen met een aantal Herodianen naar hem toe, met de vraag: 'Meester, wij weten dat u oprecht bent en in alle oprechtheid onderricht geeft over de weg van God. We weten dat u zich aan niemand iets gelegen laat liggen, u kijkt immers niemand naar de ogen. Zeg ons daarom wat u vindt: is het toegestaan de keizer belasting te betalen of niet?'

Maar Jezus had hun boze opzet door en zei:
'Waarom stelt u me op de proef, huichelaars? Laat me de belastingmunt zien.'
Ze reikten hem een denarie aan.
Hij vroeg hun: 'Van wie is dit een afbeelding
en van wie is het opschrift?'
Ze antwoordden: 'Van de keizer.' Daarop zei hij tegen hen:
'Geef dan wat van de keizer is aan de keizer,
en geef aan God wat God toebehoort.'
Ze waren zeer verbaasd toen ze dit hoorden.
Ze lieten hem staan en gingen weg.

OVERWEGING

Je zou even kunnen denken dat Jezus met zijn antwoord zoiets bedoelt als 50/50. De keizer de helft, en de andere helft aan God. Maar dan plaats je de keizer en God als gelijkwaardig naast elkaar. Zou Jezus dat bedoelen?

Als we kijken naar de reactie van de stellers van de vraag, zien we dat Jezus hen met zijn antwoord sprakeloos maakt. Jezus zegt kennelijk iets dat veel dieper gaat dan waar zij aan hadden gedacht. In de tekst die we van hem gelezen hebben geeft Augustinus in een paar woorden de draagwijdte van het antwoord van Jezus heel juist weer: De keizer zijn munten, en uzelf aan God. Laat de keizer iets krijgen van wat jij hebt, maar wat je bent, de mens die je bent, die heeft met de keizer niet van doen. Jij, als mens behoort toe aan God.

'Wij weten dat u in alle oprechtheid onderricht geeft over de weg van God,' hadden de stellers van de vraag gezegd. Dat blijkt helemaal waar te zijn, en op een veel dieper dan waar zij met hun vraag aan hadden gedacht. Ze zijn er even niet meer, ze blijven nergens.

Goed, de keizer wil zijn munten, waar zijn beeld op staat. Maar wat doe jij met je leven? Want jij bent een muntstuk dat het beeld van God draagt. In jou als persoon, in jouw leven wil God zichzelf laten zien. Jij bent beeld van God. Het verhaal van de schepping van de mens zegt het al: God heeft de mens geschapen naar zijn beeld en gelijkenis. Naar Gods bedoeling is dat de opdracht voor de mensen die wij zijn. Dat Augustinus hier de vergelijking maakt met muntstukken, vind ik een vondst. Wij zijn muntstukken uit de schatkist van God. In de schatkist wordt bewaard wat het meest waardevolle is en niet verloren mag gaan. Wij zijn als kostbare muntstukken, en we dragen de beeldenaar van God. Nu komt het er dus op aan God te geven wat hem toekomt: onszelf.

Dan zal het dus gaan om de diepste kern van de mens die wij zijn. In zijn binnenste, in zijn diepste kern is de mens het meest echt, het meest puur. Daar vindt hij dat hij gevoelig is voor echtheid, voor eerlijkheid, voor waarheid, voor trouw, voor alle goede dingen die God daar bij ons heeft neergelegd. Augustinus geeft aan deze diepe gevoeligheid graag de naam 'verlangen', omdat de mens daar openstaat naar al het goede, en er zich van daaruit op kan richten. Tenzij de mens het klaarspeelt om met kwade bedoelingen dat alles te verduisteren.

Augustinus noemt dit 'verlangen de schoot van het hart'. In die kwetsbare schoot wordt bewaard wat jij als mens in het diepste van je wezen bent. Daar kunnen anderen dan wijzelf toe bijdragen, zoals Monica gedurende verschillende jaren het verborgen geloof van Augustinus met haar zorg heeft beschermd, totdat hij het zelf weer wilde en ook kon herkennen.

Op die binnenste kern waar wij echt zijn, daarop doen wij als mensen, als echtgenoten, als broeders in een gemeenschap, als vrienden, bij elkaar een beroep. Op basis daarvan ontstaat er vertrouwen tussen mensen, vriendschap, broederschap, liefde. Als deze diepe kern van ons innerlijk naar buiten komt, in wat wij zeggen, en vooral in wat wij doen, ervaren wij dat van elkaar – en het heeft ook een weerklank naar onszelf toe, denk ik – als echt. Er ontstaan banden tussen mensen, banden die goed zijn en die goed doen. En dan zegt Augustinus: Verlies die kern niet aan de dingen van deze wereld.

Ze zijn het niet waard, en ze zullen je uiteindelijk ook teleurstellen. Bouw die kostbare ruimte binnen in je uit, maak ze groter en ruimer, en God zal ze vullen met zijn rijkdom. Laat de dingen van de wereld voor je zijn wat ze waard zijn, maar niet meer. Weet er ook aan voorbij te gaan. Augustinus blijft graag zeggen dat God je meer te bieden heeft.

Hij werd door God geboeid, en hij aarzelt niet om dan ook in zijn preken de grote woorden te gebruiken die de Schrift hem aanreikt. Dat wij ons verlangen naar God toe ruimer en groter moeten maken, zo groot we maar kunnen, om zoveel mogelijk tot ons toe te laten van 'wat geen oor heeft gehoord, wat geen oog heeft gezien en wat in een mensenhart niet eens opkomt'. Hij is onder de indruk van de innerlijke rijkdom van God. God met zijn rijkdom boeit hem, fascineert hem. Het heeft lang geduurd, maar tenslotte durfde hij het avontuur aan om zich aan deze God over te geven. 'Veel te laat ben ik van u gaan houden, schoonheid, oud en toch zo nieuw! Pas laat ben ik van u gaan houden!' Even onbevangen en meeslepend als in deze woorden, is hij vaak in zijn preken, en tot gewone mensen. Hij wist er vrij mee om te gaan. Hij zag het als een pastorale opdracht, en als een pastorale kans.

We kennen deze tekst en nog andere, we zijn Augustinus dankbaar voor al deze woorden. Zij brengen ons op het spoor naar ons eigen hart, naar diepte in ons eigen leven. Zij leren ons, als wij dat willen, om ons van binnenuit af te stemmen op de rijkdom die God is.

Maar Augustinus waarschuwt ook. Dan kom ik terug op het beeld van de munt met zijn beeldenaar. Want deze beeldenaar draagt elke mens. Elke mens is mens van God. En wij kunnen God die wij niet zien, niet bereiken zonder onze medemens die wij zien. We kunnen het woord van Jezus ook omdraaien: We geven God niet wat hem toekomt telkens wanneer een mens in zijn of haar menselijkheid wordt miskend, wanneer een mens niet meetelt, wordt vertrapt en onder de voet gelopen. Daarom zegt Augustinus: Laat het niet om jou gaan, jij bent niet degene om wie het allemaal draait. 'Als je het einddoel in jezelf legt, is dat voor jou het einde. En alsof hij bang is dat we hem niet goed begrijpen, zegt hij er nog bij: 'Niet in de zin van voltooiing, maar in de betekenis van je ondergang.'

Willen wij werkelijk muntstukken zijn van God, willen wij mensen zijn vanuit God, dan leven wij met God én met onze broeders en zusters. Een tweevoudige liefde, of zoals Augustinus ze soms ook noemt: een tweelingliefde. Want een vogel komt met slechts één vleugel niet van de grond. Wij ook niet, tenzij met de twee vleugels van deze tweevoudige liefde, tot God en tot onze zusters en broeders.

= = = = =